

Ն Ո Ր Տ Ա Ր Ի

նծո՞ւթյան, անհո՞ւն երջանկության նոր տարին:

Վերջապես եկավ նա, ազատագրենշ ժողովրդների ակնկալած խաղաղության նոր տարին:

Երկարատև մղձավանջային տարիներից հետո՝ Աստուծո ռդորմածությամբ այսօր ամբողջ աշխարհի ժողովրդները նոր տարին դիմավորում են խաղաղ շինարարության, ստեղծագործ՝ աշխատանքի պայմաններում:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո առաջին անգամ մարդիկ նոր տարին թևակոխում են ոչ թև ուղմի շնդալից դաշտերում, խրամատներում, ալվերակների փլատակների ու մոխրակույտների վրա, թեժ մարտերի հրանոթների խլացուցիչ որոտի, երկինքը ծխախող երկաթե բազենների մահագույժ ճիչերի, գետինը դղրդացնող ումբերի տարափի և թանձր ծխով պարուրված գյուղերի ու քաղաքների ամենակույ հըրդեհների երկինքը լիզող բոցերի լույսի տակ, այլ խաղաղ աշխատանքի հզոր սիմֆոնիայի հոգեպարար հնչյունների տակ: Փառք Աստծուն, աշխարհի բոլոր անկյուններում՝ զենիտային հրանոթների փողերի փոխարեն, այսօր միլիոնավոր ձեռքերում դեպի վեր են բարձրանում կենաց բաժակները նվիրված այս խնդալից նոր տարվան:

1945 թվականը պատմության գիրկն անցավ ընդմիջտ, որպես խոշոր հաղթանակների և նշանակալից իրադարձությունների տարի: 1945 թիվը պատմության ոսկե էջերը կզարդարի և սերունդների հիշողության մեջ կմնա որպես Հայրենական Մեծ պատերազմի հաղթական ավարտի տարի, որպես ֆաշիստական վանդալների, նկատմամբ առաջավոր մարդկության պրոգրեսիվ ուժերի շահած խոշորագույն Հաղթանակի տարի:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը որը իր վիթխարի չափերով գերազանցեց մինչև այժմ եղած բոլոր պատերազմների և իր շրջապատույտի մեջ ներդրավեց բոլոր

աշխարհամասերն ու երկրագնդի ազգաբնակչության ամենատար հատվածները, միլիոնավոր բանակներ ջարժման մեջ դնելով ցամաքներում, ծովերում ու օդում, 1945 թվին ավարտվեց ազատասեր ժողովուրդների փրակիցիայի փառապանծ հաղթանակով: հիմնովին ոչնչացվեցին պատերազմի երկու հիմնական օջախները՝ հիտլերյան Գերմանիան, և միլիտարիստական Ցապոնիան: Դեմոկրատական ուժերի այդ հաղթանակը հնարավոր դարձավ շնորհիվ նրան, որ ազատասեր ժողովուրդների մեծ դաշինքի հիմնական կորիզը հանդիսացան աշխարհի ամենահզոր երեք պետությունները՝ Սովետական Միությունը, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները և Մեծ Բրիտանիան:

Դժվար է նշել Կրադարձություններով ավելի հարուստ տարի, քան 1945 թիվը: Ինչպես կինո-էկրանի վրա, կատաղի մարտերի ահեղ տեսարանները արագորեն փոխարկվեցին հաղթանակի լուսապսակ օրերի և ապա ավերված գյուղերի ու քաղաքների վերականգնման աշխատանքի տեսարաններին: Լոցեցին ուղմի շեփորները, ավարտվեց մեծագույն մարտերի շրջանը՝ և ամբողջ հասակով ծառացան խաղաղ զարգացման՝ պատերազմի պատճառած խորը վերքերի բուժման, ժողովուրդների անկեղծ բարեկամության ու սերտ համագործակցության խնդիրները:

Սակայն ազատասեր ժողովուրդների համատեղ ջանքերն այսուհետև պետք է ուղղված լինեն խաղաղությունն ապահովելու կողմը: Աղոթում ենք Ամենաբարձրյալին, որպեսզի 1946 թիվը դառնա ազատասեր ժողովուրդների խաղաղ — բարեկամական հարաբերությունների ամրապնդման տարի:

Զպետք է մոռանալ, որ Սովետական Միությունը իր վրա մերցրեց պայքարի հիմնական ծանրությունը և երկար ժամանակ մենակ մարտնչեց ընդդեմ ամենաուժեղ և ամենապլտանգավոր ոսոխի, իմպե-

բիալիստական գիշատիչ՝ հիտլերյան Գերմանիայի: Գերմանական հորդանները եվրոպայի ընդարձակ դաշտերում պտտահողմի պես կարծատե պար բռնելուց հետո, ուկրաինասային խոլ ու հսկա ալիքների ուժգնութեամբ ծառս ելան ու հորձանք սովին դեպի ուսական լայնածախալ տասիաստանները: Սակայն այստեղ հոխորտանքի մոլուցքով բռնված այդ ալիքները Մոսկվայի, Ստալինգրադի տակ հանդիպելով անխորտակելի ու հզոր պատճնեղի, զարնվեցին սովետական ժողովրդի զբանիտե կրծքին և փոշիանալով ուժասպառ ընկրկիցին, ինչպես ծովափի ժայռերին զարնվող գոռ ալիքները:

Այդ վիթխարի ու ահեղի դոտեմարտում մեծ եղան մեր զոհերը, սակայն դժվար էր ընկճել սովետական ժողովրդի ընդդիմութեան ոգին:

Հայրենական Մեծ պատերազմի ընթացքում նա զբստրեց իր աննկուս կամքը և անխորտակ ուժը, թիկունքում ու ճակատում ցուցաբերելով մասսայական հերոսավայրենիք և սխրագործություն: Սովետական Միությունը հերոսական դրվագներ գրեց պատերազմի պատմության փառավոր էջերում և ամենալճոկական դեբը խաղաց արևմուտքում ու արևելքում՝ ամենամալազակային իմպերիալիզմի ամբողջները խորտակելու և աշխարհի ժողովուրդների համար խաղաղություն նվաճելու գործում:

Նա դարձավ բոլոր ազատաստենչ ժողովուրդների հույսն ու ապավենը: Սովետական ժողովրդի Վերա Կարմիր Բանակի անհորդորդ կայունությունը, հերոսությունը, արիությունը աշխարհն ազատագրեցին նրան սպառնացող վերահաս ֆաշիստական ստրկության կապանքներից՝ և փրկեցին մարդկության դարավոր կուլտուրան ոչնչացումից: Պսակված հաղթության դափնիներով սովետական մարդիկ, խորը հավատով և վստահ նվաճված երջանկության ու լուսապայծառ ապագայի նկատմամբ, այսօր մի առանձին ցնծություն են թևակոխում այս կենսախինդ նոր տարին:

Հայրենասիրական հպարտությամբ ու երջանկությամբ նրանք մի հետադարձ հայացք են նետում իրենց անցած փառահեղ ուղու վրա, տեսնելով թե ինչպես հեռանում է պատմական անդուգական հաղթանակի տարին, մեր Մեծ Հայրենիքի համաշխարհային մշտափայլ փառքի տարին, Հայրենական Մեծ պատերազմի արդար և սուրբ գործի հաղթանակի տարին:

Հավիտենականության գիրկը նետվող 1945 տարին սկսվեց Հայրենական պատե-

րազմի վճռական մարտերի որոտների տակ: Կոմիներ էին տեղի ունենում Չխտսուլովակիայում: Բուրապեշտի փողոցներում ծավալվել էին կատաղի դոտեմարտերը:

Կարմիր Բանակը վճռական պրոհի էր նախապատրաստվում ֆաշիստական դադանի որջի վրա: Սովետական հրանոթները մեկը մյուսի ետևից խորտակում էին արևելյան Պրուսիայի, գերմանական ռազմամուկների այդ բնի ամբույթունները: Անդրվիսլյան մատուցներում սեղմվում էր այն բռնեցքը, որը պիտի հունվարի կեսերին իջներ գերմանական զորքերի գլխին:

Այսպես սկսվեց 1945 թիվը. եկավ հունվարը և ծավալվեց սովետական զորքերի մեծ հաղթարշավը դեպի Գերմանիայի խորքերը: Կարմիր Բանակը ազատագրեց Լեհաստանը, Չեխոսլովակիան, մարտերով անցավ Հունգարիայի վրայով, մտավ Ավստրիա, ներխուժեց Պոմերանիա, գերմանական Միլեզիա և հաղթանակի ալ դրոշը ծածանեց ծունկի եկած Բեռլինի վրա: Ռադիո-ալիքների թևերի վրա դեպի աշխարհի բոլոր ծայրերը տարածվեցին Մեծ Առաջնորդ ՍՏԱԼԻՆԻ հաղթանակ ազդարարող անմոռաց խոսքերի հիասքանչ հնչյունները՝ «Հասավ Գերմանիայի վերջնական ջախջախման պատմական օրը, գերմանական իմպերիալիզմի նկատմամբ մեր ժողովրդի մեծ հաղթանակի օրը»:

Չանցավ մի քանի ամիս և Կարմիր Բանակի ու մեր դաշնակիցների բանակների հզոր հարվածների տակ ծունկի եկավ նաև Յապոնիան ու այսպիսով վերջացավ երկրորդ համաշխարհային պատերազմը: Ռադիո ալիքների միջից նորից հնչեց Մեծ ՍՏԱԼԻՆԻ ձայնը. «Հասավ երկար սպասված խաղաղությունը ողջ աշխարհի ժողովուրդների համար»:

Սովետական Միությունը պատերազմից ելավ ոչ միայն հաղթանակով, այլև ամրապնդված, աճեց նրա միջազգային հեղինակությունը: Այս մեծ և պատմության մեջ անօրինակ հաղթանակը նվաճվեց սովետական ժողովրդի նյութական և հոգեկան բոլոր ուժերի առավելագույն լարումով, ծանր պոհերի ու զրկանքների գնով: Ռուս մեծ ժողովուրդը իր ջուրջը համախմբելով Միության բոլոր ժողովուրդներին կոփեց այն անխորտակելի ուժը, որին զարնվելով փշրվեց գերմանա-ճապոնական իմպերիալիզմի ռազմական մեքենան: Սովետական կարգերը այս պատերազմում ցույց տվին իրենց լիակատար կենսունակությունը և երբ նորից սկսվեց խաղաղ, շինարար աշխատանքը, սովետական ժողովուրդը մեծ եռանդով

ձեռնամուխ եղավ երկրի վերականգնմանը: Փառք Արարչին նորից ծխացին վերականգնված գործարանների երկնահուպ ծխանելու գնորդ, նորից զիլ երգեցին տրակտորները իրենց մշակողներին կարոտով սպասող դաշտերում: Մոխիրների, փրատակների կույտերի տակից նորից վեր խոյացան շեն ու բարեկեցիկ գյուղերն ու քաղաքները: Դեռ թարմ են մեր եղբայրների ու բույրների, հայրերի ու մայրերի, սիրելիների ու բարեկամների շիրիմները. նրանք իրենց կյանքը շինայեցին մեր արդար գործի հաղթանակի համար և այսօր, նոր տարվա գիշերը միլիոնավոր սովետական մարդիկ նորից ու նորից կրկնում են Մեծ Առաջնորդի խոսքերը. «Հավերժ փառք մեր հայրենիքի ազատության ու անկախության համար մղվող մարտերում զոհված հերոսներին»:

Սովետական առնական ժողովուրդը, դինված հարուստ փորձով, լի է վճռակառնությամբ կարճ ժամանակամիջոցում բուժելու պատերազմի հասցրած վերքերը:

Հայ ժողովուրդը, որպես Սովետական Միության մեծ ընտանիքի մի անդամը, Հայրենական պատերազմի օրերին շինայեց իր ուժերը և Միության եղբայրակից ժողովուրդների հետ միասին այդ մեծ պայքարի զոհասեղանի վրա դրեց իր արժանի լուծման, սրբագործելով այն իր լավագույն զավակների արյունով: Քառորդ միլիոնից ավելի հայ մարտիկները կռվում էին Կարմիր Բանակի շարքերում: Աշխարհի բոլոր ուղղությամբ ընկած գավակները տասնյակ հազարներով դաշնակից բանակների շարքերում կողք-կողքի մարտնչեցին հանուն խաղաղության, հանուն մարդկության երջանիկ, լուսապայծառ ապագայի: Եվրոպայի շատ երկրներում հայ պարտիզանները աչքի ընկան իրենց հերոսական սխրագործություններով: Սփյուռքի ողջ հայությունը փոքր զիտակցելով, որ հայ ժողովրդի բախտը, նրա փրջանիկ ապագան միահյուսված է ազատասեր ժողովուրդների բախտին, անվերապահ կերպով կանգնեց նրանց դրոշի տակ և ուշինչ շինայեց ֆաշիզմի ջախջախման ու ոչնչացման համար:

1945 թիվը հայ ժողովրդի կյանքում նշանակալից տարեթիվ հանդիսացավ նաև այն պատճառով, որ Սովետական Հայաստանը բոլորեց իր գոյության 25-ամյակը: Հայ պատմագրության մեջ նշանալիոր այդ տարեթիվը ողջ հայության կողմից տոնվեց մեծ խանդավառությամբ: Արևավառ Սովետական Հայաստանը իր գոյության 25

տարվա ընթացքում աճեց, դարգացավ և դարձավ Միության ծաղկափթիթ հանրապետություններից մեկը: Երբեմնի բազմաշարժար, տանջված ու հալածված հայ ժողովուրդը այսօր Սովետական Հայաստանում ապրում է խաղաղ ու ապահով կյանքի պայմաններում և շինարար ու ստեղծարժեք աշխատանքի միջոցով շարունակում է կերտել իր երջանիկ լուսաշող ապագան:

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետ Գեղորգ Զ-ը Սովետական Հայաստանի 25-ամյա տոնակատարության հանդեսին փոքրն ապրելով տոնի հետ կապված ջերմ ու ազնիվ զգացումները՝ հանդեսաստրահից հեռանալիս սրտագին բացականչեց. «Փառք Աստծո, մեր ժողովուրդը, որ դարեր շարունակ հալածված (ու անօգնական էր, սովետական կարգերում ամուր թիկունք ու հենարան ունի: Ուրախալի է տեսնել, թե ՍՍՄԽ Միության եղբայրակից ժողովուրդները սուս մեծ ժողովրդի դիտարկությամբ ինչպիսի սիրով ու նվիրվածությամբ են շրջապատում մեզ: Փառք Աստծո, շնորհիվ սովետական կարգերի հայ ժողովուրդը դարբիցհետո նորից ձեռք բերեց իր պետականությունը»:

Վեհափառ Կաթողիկոսի այս հակիրճ գնահատականը իր մեջ պտուռնակում է մեր սրդի պատմության ճշմարտացի վերլուծությունը:

1945 թվականը նշանակալից էր նաև Հայ Եկեղեցու կյանքում տեղի ունեցած խոշոր իրադարձությամբ. դա 1945 թ. հունիսին Ս. Էջմիածնում Ազգային-Եկեղեցական ժողովի գումարումն էր: Հայոց եկեղեցին իր գոյության ամբողջ ընթացքում չէր ունեցել համազգային եկեղեցական ժողովի այնպիսի լրիվ ներկայացուցչական կազմ, ինչպիսին կար այդ ժողովում: Ժողովին իր էությունը դրսևորեց ազգային միասնության և փոխըմբռնման գոյությունը: Նրա գործունեությունը նվիրագործվեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությամբ, հոգևոր ճեմարանի բացմամբ և եկեղեցական մի շարք լուրջ ու գործնական որոշումներով:

Նոր տարվա շեմքին մենք ականատես եղանք հայ ժողովրդի կյանքում տեղի ունեցած մի ավելի խոշոր քաղաքական-պատմական իրադարձության, ինչպիսին սփյուռքում ցրված տարագիր հայ ժողովրդի իր Հայրենիքը՝ Սովետական Հայաստան վերադառնալու հնարավորությունն է: Ողջ աշխարհին հայտնի է այն պատմական անարդարությունը, որ գործադրվեց 1914 թվին, առաջին համաշխարհային պատե-

րազմի ժամանակ հայ ժողովրդի նկատմամբ: Թուրքիայի կողմից խաղաղ ու աշխատասեր հայ ժողովուրդը տեղահան արվեց, տարագրվեց իր հայրենի օջախից և ստիպված եղավ օտար հորիզոններում հաց ու աշխատանք որոնելու:

Սակայն տարագիր հայ ժողովրդի սրբուտամ երբեք չմարեց Մայր-Հայրենիք՝ Սովետական Հայաստան վերադառնալու անշեջ հուրը: Ամենայն Հայոց Հայրապետի դիվանում բազմաթիվ փաստաթղթեր են կուտակվել հայ ժողովրդի առ հայրենիքն ունեցած անսահման սիրտ և նվիրվածության մասին: Սփյուռքում ցրված հայության միակ և բուն ցանկությունն է վերադառնալ Հայրենիք, աշխատել հայրենի հողի վրա ու վերականգնել պապական օջախները:

Ամենայն Հայոց վեհափառ Հայրապետը ելնելով հայ ժողովրդի այս սրտաբուխ ցանկությունից՝ ղեկտեմբեր ամսին երեք մեծ պետությունների՝ ՍՍՌՄ-ի, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների և Մեծ Բրիտանիայի ղեկավարներին ուղղած իր դիմումով խընդրել է լուծել հայ բազմաշարժար ժողովրդի

արյունոտ դատը և հայերին վերադաճնել նրանցից պատմական անարդարությամբ բռնի կերպով խլված հայրենի գյուղերն ու քաղաքները, միացնելով դրանք մեր փառապանծ Հայրենիքին՝ Սովետական Հայաստանին:

ՍՍՌՄ ժողկոմսովետը ընդառաջելով Հայկական ՍՍՌ կառավարության միջնորդությանը, թույլ է տվել սփյուռքում ցրված հայության ներգաղթը Սովետական Հայաստան:

Հուլանք, որ 1946 թվականը կդառնա Մեր Հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի ծաղկման նոր վերելքի և հայրենի օջախի շուրջը մեր ժողովրդի համախմբման փառավոր տարի: Մայր Հայրենիք դարձող տարագիր հայ ժողովուրդը մեր կողմից կընդունվի գրկաբաց, անկեղծ և սրտաբուխ սիրով:

Տա Աստված, որ 1946 թվականը դառնա հոյակապ ու պատմական տարի, հայ ժողովրդի համախմբման տարի իր Մայր Հայաստանում:

Ենորհավոր նոր տարի և ծնունդ:

